

گزارشی از سناریوی حذف ارز ترجیحی در بودجه سال ۱۴۰۵

نسخه‌پیچی برای کالاهای اساسی

گروه اقتصادی: تجربه سال‌های اخیر نشان داده است ارز ترجیحی برخلاف فلسفه وجودی خود، نتوانسته مانع افزایش قیمت کالاهای اساسی شود و تنها منابع ارزی کشور را مستهلک کرده است. در شرایطی که این سیاست، کارکردی برای کنترل بازار ندارد و یک سناریو برای حذف آن در دست بررسی است اما قطعی نیست، هر چند گفته می‌شود در صورت حذف ارز کالاهای اساسی با طرح‌های حمایتی هدفمند مانند یارانه نقدی یا کالابرگ الکترونیک جایگزینی می‌شود تا نه‌تنها فشار تورمی را بر دهک‌های پایین کاهش دهد، بلکه عدالت اجتماعی و کارایی اقتصادی را هم‌زمان تقویت می‌کند.البته سخنگوی دولت تأکید کرده دولت قصد حذف ارز ترجیحی را ندارد.

واقعیت این است که در بخشنامه بودجه سال ۱۴۰۵، دولت یکی از مهم‌ترین محورهای اصلاحات مالی خود را بازنگری در سیاست تخصیص ارز ترجیحی به کالاهای اساسی معرفی کرده است. طی سال‌های گذشته، بخش بزرگی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز صرف تأمین ارز برای واردات این کالاهای شده؛ اقدامی که نه‌تنها بار سنگینی بر بودجه عمومی تحمیل کرده، بلکه کارایی چندانی در قالب سیاست‌های حمایتی نیز نداشته است، بویژه سال ۱۴۰۴ با وجود اینکه ارز ترجیحی برای کالاهای اساسی اختصاص یافت اما شاهد گرانی قابل توجه برخی محصولات مانند برنج، لبنیات، روغن و… بودیم.

در متن این سند تأکید شده دخالت‌های دولت در بازار ارز و کالاهای اساسی، هرچند با هدف حمایت از اقشار آسیب‌پذیر انجام شد اما در عمل نتوانست اهداف عدالت‌محور را محقق کند.نتیجه این سیاست‌ها، شکل‌گیری مشکلات ارزی، نبود شفافیت در فرآیند واردات و افزایش هزینه‌های عمومی بود. به همین دلیل، اصلاح تدریجی این سازوکار به عنوان یکی از پایه‌های اصلی لایحه بودجه ۱۴۰۵ در دستور کار قرار گرفته است.

از نگاه موافقان، حذف تدریجی ارز ترجیحی می‌تواند به شفافیت در جریان منابع ارزی، کاهش فساد در واردات و افزایش اثربخشی حمایت‌ها منجر شود. آنان معتقدند جایگزینی ارز ترجیحی با یارانه نقدی یا کالابرگ الکترونیک،

امکان رساندن حمایت‌ها به‌طور مستقیم و دقیق به خانوارهای مشمول را فراهم می‌کند و مانع هدررفت منابع در حلقه‌های واسطه‌ای می‌شود. تحلیل‌های سازمان برنامه و بودجه نیز نشان می‌دهد آزادسازی تدریجی نرخ ارز کالاهای اساسی علاوه بر ایجاد انضباط مالی، فشار بر منابع نفتی دولت را کاهش داده و زمینه تقویت صادرات غیرنفتی و تعادل در بازار ارز را فراهم خواهد کرد.

در مقابل، مخالفان این سیاست هشدار می‌دهند حذف ارز ترجیحی چه به صورت ناگهانی و چه تدریجی، می‌تواند قیمت کالاهای ضروری مانند روغن، مرغ، لبنیات و نهاده‌های دامی را افزایش دهد و فشار تورمی بیشتری بر دهک‌های پایین جامعه وارد کند. برخی کارشناسان نیز تأکید دارند در شرایط تورمی کنونی، هرگونه تغییر سازوکار تأمین ارز باید با زمان‌بندی دقیق، پیش‌بینی سیاست‌های جبرانی و آماده‌سازی زیرساخت‌های کالابرگ همراه باشد، در غیر این صورت آثار مثبت آن در کوتاه‌مدت تحت‌الشعاع نارضایتی عمومی قرار خواهد گرفت.

در نهایت، آنچه در بخشنامه بودجه ۱۴۰۵ به عنوان رویکرد اصلی مطرح شده، تلاش برای ایجاد توازن میان کارایی اقتصادی و عدالت اجتماعی است. دولت قصد دارد برای مسیر را به صورت تدریجی و با حمایت از اقشار کم‌درآمد طی کند تا از بروز شوک‌های قیمتی جلوگیری شود. با این حال، موفقیت یا ناکامی این سیاست به نحوه اجرا و میزان هماهنگی میان دستگاه‌های مالی و حمایتی وابسته خواهد بود؛ موضوعی که می‌تواند آینده سیاست‌های حمایتی و ثبات اقتصادی کشور را رقم بزند.

■ **مخالفت برخی نمایندگان مجلس**

در مباحث مربوط به اصلاحات اقتصادی و سیاست‌های ارزی، دیدگاه‌های مطرح‌شده در مجلس نیز نشان‌دهنده اختلاف نظر جدی درباره نحوه اجرای این تغییرات است. حسینعلی حاجی‌دلیگانی، نایب‌رئیس اول کمیسیون اصل ۹۰ مجلس بر این باور است انتقال ارز کالاهای اساسی از ۴۲۰۰ به ۲۸۵۰۰ تومان یا حتی بالاتر، هیچ‌گاه مشکلات ساختاری اقتصاد را حل نکرده و صرفاً نسخه‌ای تکراری از سیاست‌های ناکارآمد بوده است.

او تأکید دارد مجلس مخالف حذف کامل ارز ترجیحی است اما انتظار دارد دولت راهکاری برای جلوگیری از سوءاستفاده‌های گسترده دلالت از این سیاست پیدا کند. به اعتقاد نمایندگان، اصلاح سازوکار تخصیص ارز ترجیحی و جلوگیری از رانت‌های ارزی، مطالبه جدی مردم است و باید در دستور کار قرار گیرد.

■ **واکنش سخنگوی دولت**

البته فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت تأکید کرده است: «موضوع حذف ارز ترجیحی کالاهای اساسی و دارو صرفاً در سطح کارشناسی مطرح شده و دولت هیچ برنامه‌ای برای اجرای فوری این سیاست ندارد. هدف اصلی دولت در بررسی این موضوع، یافتن راهکارهای دقیق‌تر برای مدیریت منابع ارزی و افزایش کارایی حمایت‌هاست. از این رو دولت در صورت تصمیم‌گیری برای تغییر در سازوکار ارز ترجیحی، حتماً سیاست‌های حمایتی جایگزین را به کار خواهد بست تا از دهک‌های پایین جامعه و اقشار آسیب‌پذیر حمایت شود». هرچند دولت فعلاً به صورت جدی وارد این مبحث نشده اما این سیاست‌های جایگزین می‌تواند شامل پرداخت یارانه نقدی، کالابرگ الکترونیک یا سایر ابزارهای حمایتی باشد که به طور مستقیم به خانوارهای مشمول اختصاص یابد و مانع انتقال بار تورمی به اقشار کم‌درآمد شود. در این حالت، منابع ارزی کشور نیز به جای هدررفت در حلقه‌های واسطه‌ای، به شکلی هدفمند و شفاف برای حمایت از مصرف‌کنندگان واقعی به کار گرفته خواهد شد.

این رویکرد در واقع به معنای تغییر مسیر سیاست‌های حمایتی از کنترل غیرمستقیم قیمت‌ها به حمایت مستقیم از خانوارهاست. به جای آنکه دولت با تخصیص ارز ارزان به واردکنندگان تلاش کند قیمت‌ها را پایین نگه دارد؛ اقدامی که در عمل به رانت منجر شده است، اما حمایت‌ها به‌صورت نقدی یا کالابرگ به دست مردم خواهد رسید. چنین سیاستی می‌تواند هم عدالت اجتماعی را تقویت کند و هم کارایی اقتصادی را افزایش دهد.

بنابراین، آنچه‌اهمیت دارد این است که حذف ارز ترجیحی اگر با حمایت‌های جایگزین باشد، نه‌تنها معیشت دهک‌های پایین آسیب نخواهد دید، بلکه منابع ارزی کشور نیز به شکلی کارآمدتر مدیریت خواهد شد. این مسیر می‌تواند نقطه آغاز اصلاحات جدی در نظام یارانه‌ای کشور باشد؛ اصلاحاتی که هدف اصلی آن جلوگیری از انحرافات ارزی و رساندن حمایت‌ها به گروه‌های واقعی نیازمند است.

بررسی راهکارهای اصلاح ناترازی ارز در لایحه بودجه ۱۴۰۵

بهینه‌سازی مصرف انرژی با افزایش پلکانی قیمت یا جریمه

منابع در سبد انرژی کشور بسیار ناچیز است. توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر، حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و ایجاد زیرساخت‌های لازم می‌تواند وابستگی به سوخت‌های فسیلی را کاهش دهد و ناترازی را در بلندمدت برطرف کند. دولت بزرگ‌ترین مصرف‌کننده انرژی در بخش‌های حمل‌ونقل، ساختمان و صنعت است. اصلاح الگوی مصرف در دستگاه‌های دولتی، کاهش هزینه‌های غیرضروری و استفاده از فناوری‌های کم‌مصرف، می‌تواند الگویی برای جامعه باشد. اگر دولت صرفه‌جویی را از خود آغاز کند، مردم نیز به تبع آن رفتار مصرفی خود را تغییر خواهند داد.

■ **چالش‌های اجرای سیاست افزایش قیمت**

افزایش قیمت حامل‌های انرژی ساده‌ترین راهکار برای کاهش ناترازی به نظر می‌رسد اما تجربه نشان داده این اقدام بیشترین فشار را بر مردم عادی وارد می‌کند. افزایش قیمت انرژی به‌طور مستقیم بر نرخ تورم اثر می‌گذارد، ارزش پول ملی را کاهش می‌دهد و هزینه تولید را بالا می‌برد. در نتیجه، صنایع مجبور به افزایش قیمت محصولات خود می‌شوند و بار این افزایش دوباره به مصرف‌کنندگان منتقل می‌شود. به این ترتیب، حتی اگر هدف حمایت از اقشار کم‌درآمد باشد، در عمل این گروه بیشترین آسیب را خواهند دید. کارشناسان معتقدند راهکار اصلی رفع ناترازی انرژی، صرفاً افزایش قیمت نیست، بلکه اصلاحات ساختاری در مدیریت مصرف و تولید اهمیت بیشتری دارد. بخش قابل توجهی از مشکلات ناشی از هدررفت انرژی در شبکه‌های توزیع است، به عنوان مثال، حدود ۲۰ تا ۲۵ درصد برق تولیدی در شبکه توزیع به دلیل ضعف زیرساخت‌ها و سرقت انرژی از بین می‌رود. همچنین راندمان نیروگاه‌های گازی بسیار پایین است و بخش سیستم‌های مدرن می‌تواند بخش قابل توجهی از ناترازی را کاهش دهد. افزایش راندمان حتی به میزان ۱۰ تا ۱۵ درصد، معادل صرفه‌جویی میلیون‌ها مترمکعب گاز در روز خواهد بود. همچنین استفاده گسترده از وسایل پرمصرف، نبود فرهنگ

ارزی که اخیراً به بهانه واردات کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی و… وجود داشته جلوگیری شود.

■ **فلسفه ارز ترجیحی کنترل قیمت‌هاست**

واقعیت این است که فلسفه ارز ترجیحی این است که توانایی کنترل قیمت‌ها را داشته باشد. اگر این ابزار نتواند مانع افزایش قیمت کالاهای اساسی شود، عملاً فلسفه وجودی خود را از دست می‌دهد و تنها به مصرف منابع ارزی کشور منجر خواهد شد. تجربه سال‌های اخیر نیز نشان داده است امکان کاهش ریسک و صرفه‌جویی در زمان و هزینه را برای سرمایه‌گذاران فراهم می‌کند. همچنین سادگی بیان و پوشش جامع موضوعات از مبنای تا توصیه‌های پیشرفته، این کتاب را به یک منبع خودآموز ایده‌آل برای افراد تازه‌کار و کسانی که حرفه اصلی آنان خارج از بازار سرمایه است، تبدیل کرده است. این کتاب به عنوان نقشه راهی عمل می‌کند که به خواننده کمک می‌کند به جای ورود پرمسک و مستقیم به بازار سهام، از مسیری مطمئن‌تر و کارآمدتر، سرمایه‌گذاری خود را آغاز کند.

اخبار

هشدار اتاق اصناف

درباره خطر خالی فروشی آنلاین طلا

نایبرئیس اتاق اصناف تهران هشدار داد در صورت بروز خالی‌فروشی در پلتفرم‌های آنلاین طلا آثار آن می‌تواند کل بازار طلا و حتی بخش‌هایی از اقتصاد ملی را دچار چالش کند. محمدرضا قرچی‌تهرانی درباره فعالیت پلتفرم‌های آنلاین خرید و فروش طلا اظهار کرد: پلتفرم‌های آنلاین طلا و یکی از چالش‌های جدی بازار تبدیل شده‌اند و در صورت نبود نظارت مؤثر، ممکن است تبعاتی به مراتب سنگین‌تر از کلاهبرداری‌های صندوق‌های قرض‌الحسنه برای اقتصاد کشور به همراه داشته باشند.

وی با اشاره به نشست مشترک اتاق اصناف با سازمان اطلاعات تهران افزود: در همان جلسه موضوعاتی که از سوی اتحادیه مطرح شده بود بررسی شد و در نهایت فروش برخی از این پلتفرم‌ها و نهادهای معاملاتی متوقف شد. با توجه به اینکه بنده در هیات‌رئیسه در حوزه فضای مجازی تجربیاتی داشتم، پیگیری این مساله به من سپرده شد.

■ ■ ■

تشریح جزئیات مدل جدید مسکن استیجاری صنایع

عضو هیات مدیره سازمان ملی زمین و مسکن با تشریح جزئیات مدل جدید مسکن استیجاری صنایع، گفت واحدهای ساخته شده به صورت اجاره ۱۰ ساله به کارگران واگذار می‌شوند. محمدمهدی بلوردی با اشاره به برنامه دولت برای تأمین مسکن صنایع اظهار کرد: در طرح «صنعت – شهرها» تقریباً به استعداد ۱۸۰ هزار واحد، تفاهم‌نامه با صنایع و کارخانجات مختلف امضا شده است. برای حدود ۹۰ هزار واحد از این طرح‌ها تأمین زمین انجام شده و این پروژه‌ها در مراحل مختلف اجرا قرار دارند. بلوردی با بیان اینکه بزدا حدود ۳۰ هزار واحد استان پیشرو کشور است و خراسان رضوی، کرمان و خوزستان استان‌های بعدی هستند، افزود: صنایع مستقر در این استان‌ها اراضی مورد نیاز خود را تحویل گرفته‌اند زمین به‌صورت کامل به شرکتی که از سوی هر کارخانه معرفی می‌شود، تحویل داده می‌شود؛ این شرکت‌ها آماده‌سازی اراضی را انجام می‌دهند و به صورت ۹۹ ساله، زمین‌ها به شرکت افک درآمد معرفی‌شده از سوی شرکت تعلق می‌گیرد و پس از آن ساخت‌وساز آغاز می‌شود. بلوردی با اعلام اینکه کاربری‌های عمومی مانند مدرسه، ورزشگاه، درمانی و فرهنگی نیز بر اساس «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» به فرد یا نهادی که موافقت اصولی دریافت کرده باشد، واگذار می‌شود، اضافه کرد: در مصوبه بیستم شورای عالی مسکن، رئیس‌جمهور تکلیف کرده به صنایع و کارخانجات نیز در قالب «چارمداری» زمین تحویل شود.

وی با یادآوری اینکه برای این موضوع مدل مشخصی وجود نداشته، تصریح کرد: برای این منظور «تیب قرارداد» تنظیم و نهایی شد که اکنون شکل مناسبی به خود گرفته است. قاعده به این صورت است که زمین به کارخانجات و صنایع تحویل داده می‌شود؛ بخشی از آن به‌صورت، فرضاً تحت عنوان «خانه سازمانی»، در اختیار و کاربری خود شرکت قرار می‌گیرد. در این حالت، صنایع اجازه دارند این واحدها را در اختیار خود نگه دارند؛ زمین به آنها تحویل می‌شود، واحد مسکونی را می‌سازند و بهای زمین از آنها دریافت نمی‌شود؛ این یک اجاره ۹۹ ساله است. مالکیت زمین با دولت باقی می‌ماند اما در اصلاح در شرکت است، مادامی‌که این واحدها را به کارگران و نیروهای مدیریتی خود به‌صورت اجاره‌های ۵ ساله یا ۱۰ ساله واگذار کند، تخلیه کند و به نیروی جدید تحویل دهد؛ مشابه همان چیزی که در گذشته تحت عنوان خانه‌های سازمانی ادارات وجود داشت.

سه‌شنبه ۲۷ آبان ۱۴۰۴

وطن‌امروز | شماره ۴۴۶۶

اقتصادی

معرفی کتاب

صندوق‌های سرمایه‌گذاری

صندوق‌های سرمایه‌گذاری بخش مهمی از بازار سرمایه هستند که به احتمال نام آنها را بسیار شنیده‌اید. آشنایی با این موضوع و انواع آن قطعاً یکی از مهم‌ترین نیازهاست اما به‌قدری این عرصه گستردگی و تنوع دارد که تسلط به تمام انواع آنها یکی از مشکل‌ترین کارهاست. کتاب «صندوق‌های سرمایه‌گذاری»

اثر علیرضا تاج‌بر که توسط انتشارات بورس منتشر شده، یک راهنمای آموزشی جامع و کاربردی برای شناخت و سرمایه‌گذاری در این نهادهای مالی است. این کتاب به شکل تخصصی، جامع و نظاممند خواننده را با تمام ابعاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری آشنا می‌کند.

ساختار کتاب در ۵ فصل تدوین شده است. فصل اول به معرفی کلی صندوق‌ها، سازوکار آنها، مزایا، ریسک‌ها و هزینه‌های سرمایه‌گذاری و همچنین ارکان و اصطلاحات تخصصی این حوزه می‌پردازد. در فصل دوم، تاریخچه صندوق‌های سرمایه‌گذاری در جهان و ایران بررسی می‌شود. فصل سوم به معرفی انواع مختلف صندوق‌ها، از جمله انواع فعال در ایران و جهان اختصاص دارد. فصل چهارم به‌طور عملی و گام‌به‌گام، نحوه سرمایه‌گذاری در صندوق‌ها را آموزش می‌دهد و در نهایت، فصل پنجم با ارائه توصیه‌های کاربردی، خواننده را به سمت یک سرمایه‌گذاری موفق در این صندوق‌ها هدایت می‌کند.

ویژگی برجسته این کتاب، رویکرد کاملاً کاربردی و بومی آن است که با توجه به ساختار بازار سرمایه ایران نوشته شده است. نویسنده با تأکید بر این موضوع که صندوق‌ها گزین‌های ایده‌آل بویژه برای سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای هستند، توضیح می‌دهد که چگونه این نهادهای با استفاده از مدیریت حرفه‌ای، امکان کاهش ریسک و صرفه‌جویی در زمان و هزینه را برای سرمایه‌گذاران فراهم می‌کنند. همچنین سادگی بیان و پوشش جامع موضوعات از مبنای تا توصیه‌های پیشرفته، این کتاب را به یک منبع خودآموز ایده‌آل برای افراد تازه‌کار و کسانی که حرفه اصلی آنان خارج از بازار سرمایه است، تبدیل کرده است. این کتاب به عنوان نقشه راهی عمل می‌کند که به خواننده کمک می‌کند به جای ورود پرمسک و مستقیم به بازار سهام، از مسیری مطمئن‌تر و کارآمدتر، سرمایه‌گذاری خود را آغاز کند.